

TARIM, HAYVANCILIK, ORMAN
POLİTİKA KURULU

RAPOR - MART 2025

KARADENİZ BÖLGESİNİN BÜYÜK SORUNU

KOKKARÇA BÖĞEĞİ

KAHVERENGİ KOKARCA BÖCEĞİ (HALYOMORPHA HALYS)

Anavatanı (Japonya, Çin, Kore) ve Uzak Doğu olan kahverengi kokarca böceği polifak (aynı anda birden fazla bitki türüyle beslenen) istilacı bir zararlıdır.

Zararlı orijinal yayılım alanı içerisinde doğal dengede olduğundan sorun teşkil etmeyip, yeni yayılma alanlarında büyük ekonomik zararlar oluşturmaktadır. Yüksek uçuş mesafesine sahip olan zararlı hızla yayılım alanını genişletmektedir.

Hava sıcaklığının 16 derecenin altına düştüğü Eylül-Nisan ayları arasında pasif dönemde bulunan zararlı ev, çatı, kiler vb. ortamlarda yaşamını devam ettirmekte olup, hava sıcaklığının 18 derecenin üstüne çıktığı Nisan-Eylül ayları arasında aktif faaliyet göstermektedir.

300'den fazla bitki türüne zarar verdiği tespit edilen Kahverengi Kokarca Böceği bir sezon boyunca birden fazla ürüne aynı anda zarar verebilmektedir.

Zararlı, ülkemizde başta fındık olmak üzere Mısır, Trabzon Hurması, Elma, Turunçgil, Armut, Kayısı, Şeftali, Domates, Biber gibi birçok meyve ve sebze türüne zarar vermektedir.

Sokucu-emici ağız yapısına sahip olan böcek bitkilerin öz suyunu emerek salgıladığı enzimle bitkilerde;

- Verim düşüklüğü
- Şekil bozukluğu
- Kahverengi leke/gizli çürüklere neden olmaktadır.

DÜNYA'DA TESPİT

1998 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avrupa'da bulunan elma ve mısır bahçelerine yine aynı şekilde, İtalya ve Gürcistan'da bulunan fındık bahçelerine büyük ekonomik zarar vermiş olup üretimi durma noktasına getirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 2010 yılında 37 milyon dolarlık elma mahsulü ve bazı çekirdekli meyve yetiştiricileri ürünlerinin %90'ından fazlasını kaybetmiştir.

TÜRKİYE'DE TESPİT

2017 yılında doğuda Artvin İli Kemalpaşa ve Hopa ilçelerinde batıda İstanbul'da aynı anda görülen zararının yayılışı bitkisel materyallerle, ulaşım araçlarıyla, erginlerin uçuşuyla ve zararlının bulunduğu illerden yapılan ticari faaliyetlerle gerçekleşmektedir. Ülkemizde şu an Karadeniz Bölgesinin dışında Marmara Bölgesinde 'de varlığı tespit edilmiştir.

TÜRKİYE'DE EKONOMİK OLARAK FINDIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Zararının yayılış alanları ve iklim istekleri göz önüne alındığında ilk olarak Karadeniz bölgesinin zararlı için ideal bir bölge olduğu görülmüştür.

Zararının yüksek adaptasyon kabiliyeti diğer bölgeler içinde yüksek risk oluşturmaktadır. Kısa vade içinde en yüksek risk altında olan ürünümüz fındık olarak gözükmektedir.

Fındık, ülkemizde başta Karadeniz Bölgesi olmak üzere , yaklaşık 700.000 ha alanda yetiştiriciliği yapılan stratejik bir tarımsal üründür. Dünya fındık üretiminde yaklaşık %60'lık bir pay ile lider konumda olan ülkemiz yıllara göre değişmekle beraber yıllık 2-2.5 Milyar dolarlık fındık ihraç etmekte ve yaklaşık 400.000 aile geçimini fındıktan sağlamaktadır.

Kahverengi Kokarca Böceği zarar şekli olarak özellikle ürünün hasat döneminde meydana çıktığından ve gözle görülmediğinden dolayı üretici ürününü elden çıkartırken büyük mağduriyet yaşamaktadır. Zararın boyutu fındığın tüccar tarafından alınırken bulaşıklılığın boyutuna ve zararın miktarına göre fiyatlandırma yapılmaktadır.

Birçok üretici fındığını bir önceki yıl sattığı fiyatında altında bir değere tüccara satmakta, satamayanlar ise yağ fabrikalarına satmak zorunda kalmıştır. Eğer zararının artış hızı ve zararı bu şekilde devam eder yeterli önlemler alınmaz ise

Fındık üretimi büyük oranda azalacak ve ihracatta önemli bir döviz kaybı yaşanacaktır.

Zararlı özellikle eylül nisan aylarında kışı geçirebilmek için evlere çatılara, ardiyelere, depolara girmekte ve salgıladığı kötü koku nedeniyle insanlar üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır.

ZARARLIYLA MÜCADELE

Kahverengi kokarca böceği ile mücadelede 4 farklı yöntem uygulanmaktadır.

- 1- Mekanik mücadele
- 2- Biyolojik mücadele
- 3-Biyoteknik mücadele
- 4- Kimyasal mücadele

Mekanik mücadele; zararının özellikle kışlamak için girmiş olduğu kapalı alanlarda yapılan ilaçlama veya toplanması suretiyle yapılan mücadele yöntemidir.

Biyolojik mücadele; Zararının sayısının belli bir oranda tutulması için kullanılan doğal düşmanıdır.

Kahverengi kokarca mücadelesi için getirtilen samuray arıları karedeniz araştırma enstitüsünde çoğaltılıp zararının görüldüğü alanlarda salınma yapılmıştır. Dünyada bu zararıya karşı kullanılan mücadele yöntemleri içerisinde uzun vadede en başarılı yöntemdir. Yurt dışında Zararının görüldüğü yerlerde %70-%80 oranında başarı sağlamıştır.

Biyoteknik Mücadele; Bir kısım cezbedici fenomen tuzaklarla beraber zararının toplanması imha edilme yöntemidir.2023 yılından sonra zararının görüldüğü alanlara çeşitli fenomen tuzaklar asılmıştır.

Kimyasal Mücadele; zararlıyla mücadelede bakanlıkça daha önceden ruhsatlandırılmış ilaçlarla yapılan mücadele yöntemidir.

Tarım Bakanlığı özellikle 2023 yılından itibaren fenomen tuzak dağıtımı, doğal düşmanı olan samuray arısının Karadeniz araştırma enstitüsünde üretilerek doğaya salınımı, kapalı alanlar için Biyo-

sidal ilaç kullanımı, kahverengi kokarca acil eylem planı gibi birtakım önlemler almıştır.

KAHVERENGİ KOKARCA BÖCEĞİNİN 2024 YILINDA ÜLKE VE ÜRETİCİ EKONOMİSİNE ZARARI

Toprak Mahsulleri ofisinin 2023 yılında Giresun kalite 84 TL, Levant kalite fındık fiyatını 82,50 TL , sivri kalite 80 TL 2024 yılında Giresun kalite132 TL, levant kalite 130 TL , Sivri kalite 125 TL olarak belirlenmiştir.

Fındıkta oluşan randıman problemi, TMO'nun uyguladığı alım spektlerinin altında kalmasına neden olmuştur.

Bu nedenle üreticiler fındığını TMO ya değil özel tüccara satmak zorunda kalmıştır. Üreticilerimizin 2024 yılında tüccara sattıkları fındık fiyatı Zaten düşük açıklanan TMO alım fiyatlarının çok altında 60-70 TL bandında gerçekleşmiştir.

Fındıkta kahverengi kokarcanın vermiş olduğu zarar neticesinde 2023 yılında fındık veriminin %20-25 arasında geriledi, bu oranın 2024 yılında %30-35'lere çıktığı çürük oranının ise %40 oranında artış gösterdiği tahmin edilmektedir. Zararının artış hızının bu şekilde devam ettiği düşünülürse bu oranın %70'lere varabileceği konuşulmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Zararının 1998 yılında ABD, 2000'li yıllarda Avrupa'da özellikle İtalya'da ve son olarak 2016 yılında sınır komşumuz olan Gürcistan'da ilk defa görülen zararlı fındık üretiminde %80 lere varan zararları söz konusu iken ülkemize 2017 yılında ilk görüldüğü ve yayılım alanının kısıtlı olduğu dönemde neden bir önlem alınmamıştır

Karantina ve tedbirlerle zararlı kontrol altına alınabilme imkânı varken bakanlığımızın olaya yeterli duyarlılığı göstermemesinden dolayı bugünkü duruma gelinmiştir.

2023 yılından sonra bakanlığımız tarafından yapılan uygulamalar olumlu yönde olup zararının artış hızı yayılım alanı düşünüldüğünde yetersiz kaldığı görülmektedir.

2024 yılında üreticilere verdiği zarar miktarı ortadayken üreticilerin mağduriyeti nasıl giderilecektir.

Özellikle zararın yoğun olduğu yerlerde mağdur olan çiftçiler için Ziraat Bankası, Tarım kredi kooperatiflerine bir borç ertelemesi yapılmalı çiftçilere faizsiz uzun vadeli kredi imkânı sağlanmalıdır

Zararının yayılım hızı ve verdiği zarar göz önüne alınarak tarımsal üretimin yoğun olarak yapıldığı Marmara bölgesinde incir, elma, şeftali ve diğer ürünlerin üretimi tehlike altındadır, üretim alanları düşünüldüğünde oluşabilecek ekonomik zararın boyutu fındıktan daha büyük olacağı düşünülmektedir. Gereken önlemler ivedilikle alınmalıdır.

Zararının kıtlamak için eylül ve nisan ayları arasında kapalı ve korunaklı alanlara girmesiyle beraber toplanım imha edilmesi canlı popülasyonu azaltılması açısından çok önem arz etmektedir. Ayrıca bahçelerde kullanılan fenomen tuzakların sayısını artırılıp yeterli miktarda kullanılması sağlanmalıdır.

Zararının doğal düşmanı ve yumurta parazitoid olan samuray arılarının üretiminin yeterli düzeye getirilerek üretim alanlarında kullanılması uzun vadede en etkili yöntemdir.

Bölgede zararlıyla mücadele konusunda kimyasal mücadele yapılırken

- Zararının bağışıklık durumu dikkate alınmalı
- Popülasyon dengesi gözetilmeli

Bölgede yoğun arıcılık faaliyeti yapıldığı ve yapılan uygulamalardan arıcılığın olumsuz etkileneneği unutulmamalıdır

